

T.C. İPEKYOLU KALKINMA AJANSI

AZEZ EKONOMİK DURUM ANALİZİ

Kilis 2019

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	2
1. COĞRAFI KONUM VE ULAŞIM	5
2. SOSYAL YAPI	6
2.1. NÜFUS	6
2.2. EĞİTİM	6
2.3. SAĞLIK	7
3. ALTYAPI	8
3.1.1. Şebeke Suyu	8
3.1.2. Elektrik	8
3.1.3. Telekomünikasyon	8
4. VERGİ SİSTEMİ	9
5. EKONOMİK YAPI	10
5.1. İMALAT SANAYİ	10
5.1.1. Zeytinyağı	10
5.1.2. Tüp Gaz Dolum	11
5.1.3. Peçete	12
5.1.4. Un ve Unlu Mamuller	12
5.1.5. Makine İmalatı	13
5.1.6. Hazır Beton	14
5.1.7. Konfeksiyon	14
5.1.8. Patates-Mısır Cipsi	15
5.1.9. Çocuk Bezi	16
5.1.10. Dorse ve Tanker İmalatı	16
5.1.11. Plastik Boru Fabrikası	17
5.1.12. İçme Suyu Şişeleme	17
5.1.13. Nargile Kömürü	18
5.1.14. Bulgur	18
5.1.15. Bisküvi Fabrikası	18
5.2. TİCARET	19
5.2.1. Gıda Ürünleri	19
5.2.2. Konfeksiyon	22
5.2.3. Kozmetik	22
5.2.4. Sigara	22
5.2.5. Çimento	23
5.2.6. Demir	23
5.2.7. Oto Lastik	23
5.2.8. Beyaz Eşya	23
5.2.9. Boya ve Boya Ürünleri	23

5.2.10.	<i>Sihhi Tesisat ve Hırdavat</i>	23
5.2.11.	<i>Seramik, Lavabo ve Duvar Döşeme</i>	24
5.2.12.	<i>Ayakkabı</i>	24
5.2.13.	<i>İlaç</i>	24
5.2.14.	<i>Zirai İlaç</i>	24
5.2.15.	<i>Kömür</i>	24
5.2.16.	<i>Manifatura</i>	25
5.2.17.	<i>Temizlik malzemeleri</i>	25
5.2.18.	<i>Bebek bezi</i>	25
5.2.19.	<i>Yem</i>	25
5.2.20.	<i>Telefon ve Teknolojik Aletler grubu</i>	25
5.2.21.	<i>Akaryakıt</i>	25
5.2.22.	<i>Madeni yağ</i>	26
5.2.23.	<i>Mobilya</i>	26
5.2.24.	<i>Kuyumculuk</i>	26
5.2.25.	<i>Elektrik Tesisat</i>	26
6.	SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	27

AZEZ EKONOMİK DURUM ANALİZİ

İpekyolu Kalkınma Ajansı Kilis Yatırım Destek Ofisi'nce Kilis Valiliği Sorumluluk bölgesinde bulunan Suriye'nin Halep iline bağlı Azez ilçesinin ekonomik ve ticari durumunun analizi amacıyla bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında söz konusu yerleşim yerlerinde bulunan Ticaret Ofisi ve Yerel Meclisin ziyaret edilerek, temel yaşam malzemeleri kapsamında değerlendirilen ürünlere yönelik olarak toptan ve perakende ticareti yapan işletmeler ile imalat sanayi firmaları ziyaret edilmiş, bu firma/işletmelere yönelik anketler yapılmıştır.

Bu kapsamda, 06.02.2019-07.03.2019 tarihleri toplamda 16 işgünü sahada çalışılmış olup Azez'de;

- ✓ Azez Yerel Meclisi ziyareti ve toplantısı,
- ✓ Azez Ticaret Ofisi ziyareti ve toplantısı,
- ✓ Azez AFAD Ofisi ziyareti,
- ✓ Azez Aile Merkezi ziyareti,
- ✓ Azez Eğitim Ofisi ziyareti,
- ✓ Azez Sağlık Ofisi ziyareti,
- ✓ Azez Su Ofisi ziyareti,
- ✓ Ak Enerji Azez Merkez Ofis ziyareti,
- ✓ Gıda, inşaat malzemeleri, giyim başta olmak üzere 22 adet sektörde faaliyet gösteren toplam 65 adet toptan/perakende işletme ziyareti ve anket çalışması,
- ✓ Zeytinyağı, gıda, tüpgaz dolum ve peçete başta olmak üzere 17 adet sektörde imalat yapan 42 adet fabrika ve atölyenin ziyareti ve anket çalışması

faaliyetleri gerçekleştirilmiştir.

1. Coğrafi Konum ve Ulaşım

Azez ilçesi Suriye'nin kuzeyinde Türkiye sınırına yakın bir konumda olup batı ve güneybatısında Afrin; güneyinde Tel Rifat; doğusunda Çobanbey ve kuzeyinde Kilis yerleşim merkezleri ile çevrilidir. Savaş öncesi dönemde Halep il merkezine bağlı bir ilçe olan Azez, Halep il merkezine 52 km; Kilis il merkezine 42 km, Öncüpınar Sınır Kapısı'na 7,8 km mesafede bulunmaktadır.

Grafik 1: Azez Coğrafi Konum

Burseya Dağı eteklerinde başlayan düzlüklerde kurulu olan yerleşim merkezinin rakımı 560 metre olup Akdeniz ikliminin karakteristik özelliklerine sahip bir iklim yapısı ve bitki örtüsü söz konusudur.

Suriye İç Savaşı döneminde taraflar arasında çeşitli çatışmalara sahne olan bölge ülkemizin güvenlik riskleri göz önünde bulundurularak Fırat Kalkanı Harekatı sonucunda güvenli bölgeye dönüştürülmüştür.

2. Sosyal Yapı

2.1. Nüfus

Suriye İç Savaşı öncesinde 50.000 kişilik bir nüfusa sahip olan Azez'de, 2019 yılı itibarıyla yerleşim merkezinde yaklaşık olarak 180.000; çevre kamplarda ise yaklaşık 300.000 kişinin barındığı bilinmektedir. Bölgenin, Fırat Kalkanı ve Afrin Harekatları sonrasında güvenli bölge haline dönüşmesi Suriye'nin çok çeşitli yerlerinden bölgeye göçler yaşanmasına sebep olmuştur.

2.2. Eğitim

Azez'deki eğitim altyapısının durumunu ve eksikliklerini belirlemek amacıyla Azez Yerel Meclis'ine bağlı olarak faaliyet gösteren Azez Eğitim Ofisi yetkilileri ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Azez yerleşim merkezi sınırları içerisinde toplam 35 adet okulda 865 adet öğretmen tarafından yaklaşık olarak 19.000 öğrenciye eğitim hizmeti sağlanmaktadır. Bu rakamlara kampların dahil edilmesi ile birlikte Azez bölgesi genelinde 1 adedi anaokulu; 57 adedi ilkokul; 6 adedi ortaokul, 6 adedi lise olmak üzere toplam 70 adet okul bulunmaktadır. Söz konusu okullarda, 40.255 öğrenciye 1.436 öğretmen tarafından eğitim verilmekte olup bu okullarda ayrıca 154 idareci ve 188 hizmetli görev yapmaktadır. Bunların yanı sıra, bölgede 1 adet Rehberlik Araştırma Merkezi bulunmaktadır.

Tablo 1: Azez Bölgesi Eğitim Kuruluşları Durumu

	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Anaokulu	1	274	-
İlkokul	57	35.444	-
Ortaokul	6	2.509	-
Lise	6	2.028	-
Toplam	70	40.255	1.436

Eğitim zorunlu olmakla birlikte okula devam etmeyen çocukların ailelerine karşı bir yaptırım bulunmamaktadır. Bölgede faaliyette bulunan 2 derneğin okulu bırakan öğrencilerin eğitimlerine devam etmeleri hususunda çalışmalar gerçekleştirdiği öğrenilmiştir. Eğitim müfredatı iç savaş öncesi dönem ile aynı olmakla birlikte kitaplardan Esad Rejimi'ne dair bilgiler kaldırılmıştır.

Azez yerleşim bölgesinde 2 adet üniversite bulunmakta olup söz konusu okulların altyapı, malzeme ve eğitim kalitesi konularında eksiklikleri bulunmaktadır. Gaziantep ve Kilis 7 Aralık Üniversitelerinin bölgede yükseköğretim açmaya yönelik başvurularının bulunduğu ifade edilmiştir.

Eğitimde yaşanan aksaklıklar aşağıda sıralanmıştır:

- ✓ Anaokulu ve kreş için yer ve malzeme ihtiyacı bulunmaktadır.

- ✓ Okulların cari ihtiyaçları noktasında yeterli kaynak bulunmamaktadır. Azez Yerel Meclis'i okulların malzeme ve içme suyu ihtiyaçlarını karşılamakla birlikte cari ihtiyaçlara yönelik ek bütçe ayrılmasının yerinde olacağı ifade edilmektedir.
- ✓ Okulların içme suyu Azez Yerel Meclis'i tarafından sağlanmasına karşın okullarda su sorunu yaşanmaktadır.

2.3. Sağlık

Azez merkez ve çevresinde kamplar da dahil olmak üzere 1 adet Kadın Doğum; 1 adet Sağlık Merkezi; 1 adet Mobil Diş Kliniği; 1 adet Kadın Doğum ve Çocuk; 1 adet Ortopedi ve Fizik Tedavi Merkezi; 1 adedi Ruh ve Sinir Hastalıkları Merkezi; 2 adedi tam teşekküllü hastane; 1 adet aşı soğutma odası olmak üzere toplam 350 yatak ve 10 çocuk küvözü kapasiteli 9 adet sağlık hizmetleri gerçekleştiren birim bulunmaktadır. Söz konusu birimlerde, 70 adet doktor; 133 adet hemşire görev yapmakta ve 4 adet ambulans hizmet vermekte olup 2018 yılı içerisinde toplam 333.932 hasta tedavi edilmiştir. Ek olarak, yerel meclise ait 300 yatak kapasitesine sahip olan bir hastanenin tadilatı devam etmekte olup yerleşim merkezinde şahıslara ait özel muayenehaneler de bulunmaktadır.

Tablo 2: Azez Bölgesi Sağlık Kuruluşları Durumu

	Merkez Sayısı	Yatak Kapasitesi	Doktor Sayısı	Hemşire Sayısı	Diğer Çalışan Sayısı	Ambulans Sayısı	Hasta Sayısı (2018)
Hastane	5	210	65	123	237	4	327.408
Fizik Tedavi Merkezi	1	-	1	-	11	-	180
Diş Kliniği	1	-	1	1	1	-	5.000
Ruh ve Sinir Hastalıkları Mer.	1	150	3	9	30	-	1.344
Aşı Soğutma Odası	1	-	-	-	5	-	-
Toplam	9	360	70	133	284	4	333.932

*10 adet Çocuk Küvözü dahil edilmiştir.

Bölgede yaklaşık olarak 35 adet eczane bulunmakta olup genel olarak Rejim Bölgesi'nden getirilen ilaçlar satılmaktadır. Bölgede eczane açmak için Azez Yerel Meclis'ine bağlı Sağlık Ofisi'nden izin alınması gerekmesine karşın yeterli denetimin bulunmadığı ifade edilmektedir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı personeline oluşturulan Sosyal Hizmetler Merkezi ile yapılan görüşmede dezavantajlı gruplar için alan taraması yapılarak kadına şiddet, savaş psikolojisi gibi konularda eğitici eğitimleri verildiği ifade edilmiştir. Ek olarak, bölgede uyuşturucu kullanımının çok yüksek olduğu ve bu konuda da eğitimlere başlandığı ifade edilmiştir.

3. Altyapı

3.1.1. Şebeke Suyu

Şebeke suyu Azez Yerel Meclise bağlı olan Su İşleri Müdürlüğü tarafından sağlanmaktadır. Azez'e 4 su kuyusundan su verilmesine karşın verilen su şehir tüketimine yetmemektedir. Bunun nedeni olarak şehrin artan nüfusu gösterilmektedir. Yetkililerce şehrin imar planında bulunan yerlere altyapı hizmeti tam sunulduğu ifade edilmekle birlikte nüfus artışı nedeniyle şehrin, planda olmayan yerlerine çadırlar dahil olmak üzere altyapı hizmeti sunulmamaktadır. Bu bölgelere halk kendi imkanlarıyla ve genellikle traktörlerle su sağlamaktadırlar. Azez'in tüm altyapı sorunu çözülsün bile mevcut kuyuların suyunun yetmeyeceği belirtilmiş olup mutlaka Meydanki Barajından su getirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Savaştan önce kuyuların yanı sıra Meydanki Barajından da şehre su verildiği belirtilmiştir.

Ayrıca halktan su sarfiyatı ne olursa olsun konut başı 30 TL su ücreti talep edilmesine karşın halkın çoğunluğu bu parayı ödeyememektedir. Su borcu olanlara elektrik kartı dolumu yapılmaması planlanarak yaptırım uygulanması düşünülmektedir.

3.1.2. Elektrik

Elektrik, bir Türk firması olan Ak Enerji tarafından sağlanmaktadır. Firmanın üç ortağı bulunmakta olup ortaklardan birisi Suriyeli, ikisi ise Türktür. Şirket çalışmalarına Mayıs 2018'de başlamıştır. İlk elektriği 20 Mayıs 2018 tarihinde şehre verebilmiştir. Şehir elektrik altyapısı 28 bölgeye ayrılmış olup, 26 bölgeye elektrik verilebilmektedir. Eskiden Azez'e 9 saat elektrik verilebiliyorken şimdi 24 saat elektrik verilebilmektedir. Elektrik verilemeyen 2 bölge şehrin sadece %5 ini oluşturmaktadır. Azez'in köylerinin çoğuna ise henüz elektrik verilememiştir. Sadece bir köye elektrik verilmiş olup, toplamda 14 köye 2 ay içerisinde elektrik verilmesi planlanmaktadır.

Elektrik üretimi mazot kullanılarak jeneratörler vasıtasıyla yapılmaktadır. Aynı kapasiteli ve 8'i kullanıma hazır toplam 12 adet jeneratör şirketin envanterinde bulunmaktadır. Şu anda 2'si tam kapasite çalışmaktadır. Jeneratörlerin toplam kapasitesi 25 megawatttır. Toplamda 8.000 abonesi bulunmakta olup, şimdiye kadar 2,5 megawatt elektrik Azez'e verilmiştir.

Şirketin Azez'de yaklaşık 100 daimi, 100 de taşeron firmaya bağlı çalışanı bulunmaktadır.

Aynı şirketin El Bab, Kabasin ve Çobanbey'e de elektrik hizmeti sunacağı yetkililerce ifade edilmiştir.

Halk, elektriğin pahalı olmasından şikayet etmekte olup elektriğin 1 kilowatt fiyatı Türkiye'de yaklaşık 45 kuruş iken Azez'de yaklaşık 85 kuruştan satılmaktadır.

3.1.3. Telekomünikasyon

Telekomünikasyon faaliyetleri Türk firmaları tarafından oluşturulan altyapı sayesinde gerçekleştirilmekte olup söz konusu firmaların ulaşım şebekeleri yerel unsurlarca kullanılmaktadır.

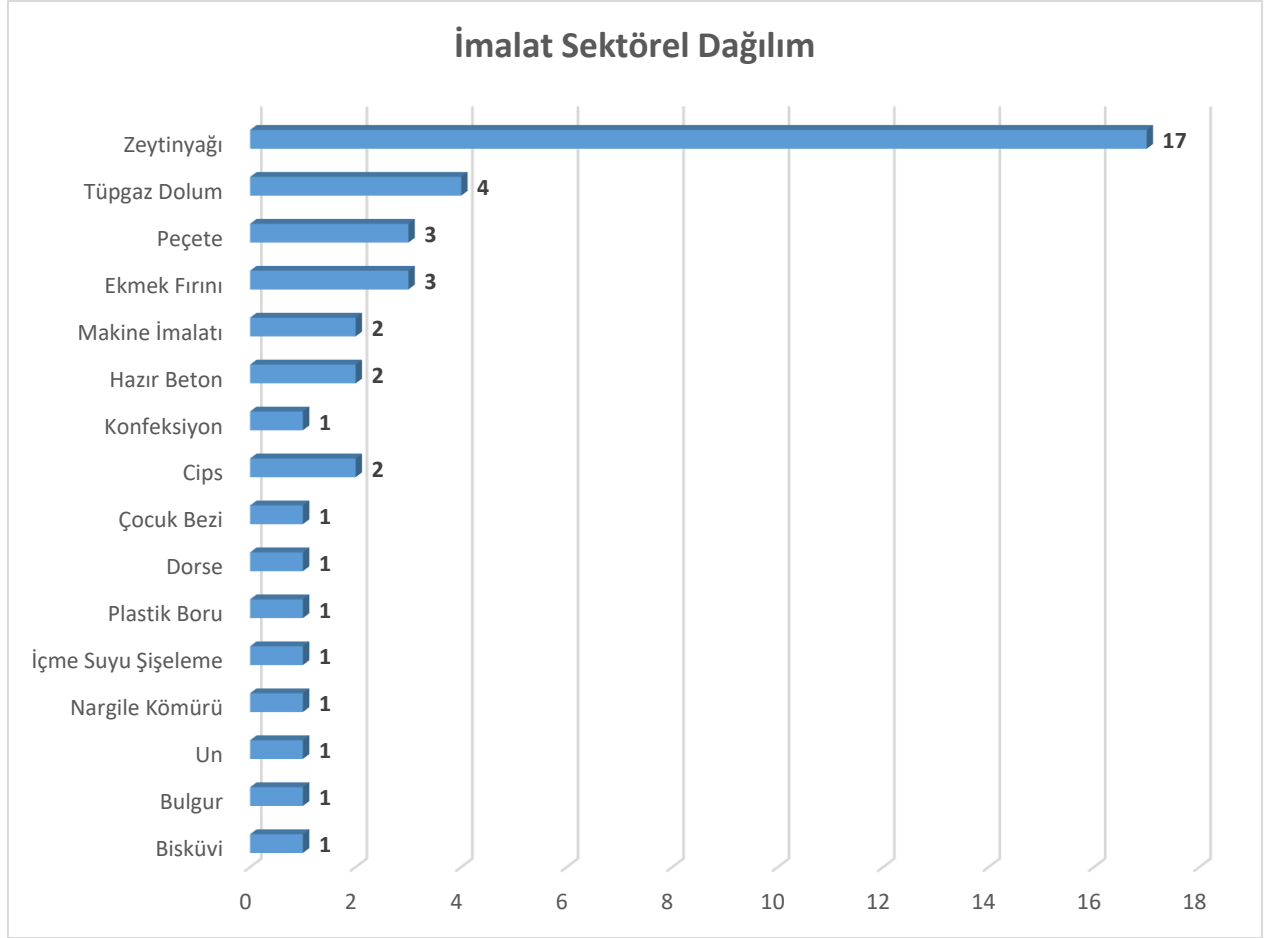
4. Vergi Sistemi

Vergilendirme faaliyeti yerel meclis tarafından, işi iyi olan esnaftan 6 ayda bir 300 TL, orta durumdakilerden 150 TL ve kötü durumda olanlardan ise 50 TL tahsil edilmek suretiyle gerçekleştirilmektedir. Vergi tahsilatı yapılamaması durumunda, vergi borcu olan kişilerin resmi dairelerdeki işlerinin borcunu ödemediği sürece yapılmadığı ifade edilmiştir. Yerel meclisin gelirlerinin Belediye, işyeri vergileri, Su İşleri Müdürlüğü, internet dağıtım, Azez Ticaret ofisi ve büyük miktarda da fırınlardan geldiği belirtilmiştir.

5. Ekonomik Yapı

5.1. İMALAT SANAYİ

Azez yerleşim yeri sınırları içerisinde imalat sektöründe faaliyet gösteren toplam 42 adet işletme bulunmakta olup en fazla 17 adet ile zeytinyağı, 4 adet ile tüp gaz dolum ve 3 adet peçete üretim işletmeleri bulunmaktadır.

5.1.1. Zeytinyağı

Zeytin üretiminin bölgede yüksek oluşu neticesinde bölgede kurulan 24 zeytinyağı fabrikasının 17'si faal durumdadır ve faal olan işletmelerin tamamıyla anket yapılmıştır. Söz konusu faal işletmelerden 10 adedi Azez yerleşim merkezinde, 3 adedi Yazıbağı, 3 adedi Kefer Kelbin ve 1 adedi ise Maarin köylerinde faaliyet göstermektedir. 4 adedi geleneksel yöntemlerle (taş mahserelerde), kalan 13 adedi ise 3 fazlı teknoloji ile zeytinyağı üretimi yapmaktadır. Toplamda istihdam edilen 162 çalışanın hepsi erkektir.

Üreticiler ile 2018 yılı zeytinyağı üretimine ilişkin yapılan anket sonucunda, bölgede 11.913,5 ton zeytin çekimi yapılarak 3.594,6 ton zeytinyağı; 5.032 ton pirin üretimi gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Ek olarak, fabrikaların toplam 16.409 ton zeytinyağı üretebilecek kapasiteye sahip olduğu belirtilmiştir.

Ürün	Üretim Miktarı (ton)	Kapasite Miktarı (ton)
Zeytinyağı	3.594,6	16.409
Pirin	5.032	-

Üretim aşamasında elde edilen pirinin tamamı sabun yapımında kullanılmak üzere Afrin bölgesine satılmıştır. Üretilen zeytinyağının çok büyük bir kısmı halen incelemeye konu alan içerisinde fabrika sahiplerinin ve zeytin üreticilerinin elinde bulunmakta olup bir kısmının kaçak yollarla Rejim Bölgesi'ne satıldığı ifade edilmiştir. Toplam üretimin, toplam kapasitenin %21'leri civarında gerçekleşmesinin nedenleri sorgulandığında aşağıda sıralanan sebepler öne çıkmaktadır:

- ✓ Afrin Bölgesi'nde yetişen zeytinin Azez bölgesine getirilmesinin yasaklanması,
- ✓ Çevre köylerde elektrik olmamasından kaynaklı olarak üretimin mazotlarla yapıyor oluşu ve mazot fiyatlarının üreticilerce yüksek bulunuyor olması.

Zeytinyağı satışlarının ise bölgedeki talebin yeterli olmaması ve Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri tarafından verilen fiyatın üreticilerce düşük bulunmasına bağlı olarak düşük düzeylerde kaldığı belirlenmiştir. Bu noktada, üreticilerin genel beklentisi Türkiye'nin üçüncü ülkelere yapılacak satışlarda transit geçişe izin vermesi ve Fırat Kalkanı ve Zeytindalı Harekât Bölgeleri arasında konulan sınırların kaldırılarak bölgeler arası zeytin ve zeytinyağı geçişine izin verilmesidir. Bu duruma ek olarak, üreticilerin ticaret izni bulunmadığından makinelerin bozulması durumunda makine yedek parçası tedarik etmelerinde sıkıntılar yaşanmaktadır. Fırat Kalkanı ve Zeytindalı Harekât Bölgeleri arasındaki geçişe Mart 2019 itibarıyla izin verildiği Azez Yerel Meclis Başkanı tarafından ifade edilmiştir.

5.1.2. Tüp Gaz Dolum

Azez Bölgesi'nde 2 adet aktif, 1 adet faaliyette bulunmayan, 1 adet ise kurulum aşamasında olan toplam 4 adet tüp gaz dolum tesisi bulunmaktadır. 2 adet tesisin günlük kapasitesi 7.400 adet tüp olup 2018 yılında günlük ortalama 5.500 adet tüp gaz dolumu gerçekleştirilmiştir. Söz konusu tesislerde toplam 13 erkek istihdam edilmektedir. Satışların tamamı Fırat Kalkanı Bölgesi'ne yapılmakta olup gaz tedariki Türkiye'den sağlanmaktadır. Azez Ticaret Ofisi yetkilileri ile yapılan görüşmede bölgenin günlük 50 ton tüp gaz tüketimi bulunduğu ifade edilmiştir.

Ürün	Üretim Miktarı (adet/gün)	Kapasite Miktarı (adet/gün)
Tüp Gaz	5.500	7.400

Kurulum aşamasında bulunan tesis bir Türk firmasına ait olup gaz ve akaryakıt dolun faaliyeti gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Gaz ve akaryakıt Türkiye'den temin edilecek olup Mart 2019'da faaliyete geçeceği düşünülmektedir. İşletme Müdürü ile yapılan görüşmede, tesisin günlük tek vardiya olarak 220 ton gaz işletme kapasitesine sahip olacağı ifade edilerek bölgenin en büyük kapasiteli gaz dolun tesisi olacağı ve üretimin Fırat Kalkanı Bölgesi ile Afrin'in tüketimini karşılayabilecek düzeyde olacağı ifade edilmiştir.

İşletme sahipleri ile yapılan görüşmede, Türkiye'den alınan gazın Rejim Bölgesi'ne nazaran daha pahalı olduğu, yol ve altyapı konusunda sıkıntılar yaşandığı, sınır kapısında yapılan tanker değişiminin maliyetleri yükselttiği ifade edilmiştir. Mart 2019 itibarıyla Öncüpınar Sınır Kapısı'ndan tanker değişimine gerek kalmadan direkt geçişlere izin verilmiştir.

5.1.3. Peçete

Azez bölgesinde peçete üretimi yaparak toplamda 47 erkek çalışan istihdam eden 3 adet fabrika bulunmaktadır. Söz konusu fabrikalardan 1 tanesi 4 ortaklı olup ortaklardan birisi Türk'tür. Fabrika sahipleri ile gerçekleştirilen görüşmelerde, 2018 yılı üretim miktarının toplam 1.600 ton, yıllık üretim kapasitesinin ise 2.700 ton olduğu ifade edilmiş olup satışların %58'inin Fırat Kalkanı Bölgesi'ne; kalan kısmının ise Mümbiç Bölgesi'ne yapıldığı belirtilmiştir. Peçete üretiminin hammaddesi olan selülozun tamamı Türkiye'den alınmaktadır.

Ürün	Üretim Miktarı (ton)	Kapasite Miktarı (ton)
Peçete	1.600	2.700

Üreticilerin yaşadıkları sorunların ise bölgede üretim süreçlerine hakim teknik eleman bulunmaması, fabrikalarda elektrik olmamasından kaynaklı olarak üretimin jeneratörlerden sağlanan elektrik ile gerçekleştirilmesi, Türkiye ve üçüncü ülkeler ile yapılacak satışlar için bölgeden Türkiye'ye ürün geçişine izin verilmesi, makine yedek parça tedarikinde zorlanması olduğu kendilerince ifade edilmiştir.

5.1.4. Un ve Unlu Mamuller

Azez bölgesinde Geçici Hükümet tarafından işletilen yıllık 12.000 ton üretim kapasitesine sahip 37 erkek çalışan istihdam eden 1 adet un fabrikası mevcut olup söz konusu fabrikada yıllık 8.496 ton un üretimi yapılmaktadır. Fabrika hammadde temininin yarısını bölgede yetiştirilen buğdaydan tedarik etmekte, kalan kısmı ise 7 ülkenin sağladığı bir fon yardımıyla Türkiye'den AFAD aracılığıyla sağlanmaktadır. 2014'ten bugüne buğday üretiminin %90 dolaylarında düştüğü işletme müdürü ile yapılan görüşmede ifade edilmiştir.

Ürün	Üretim Miktarı (ton)	Kapasite Miktarı (ton)
Un	8.496	12.000

2018 yılında un üretimde görülen düşüşün sebebinin Rejim tarafından çiftçilere verilen buğday fiyatının, kendilerinin satın aldığı fiyattan çok fazla olmasından dolayı çiftçilerin buğdaylarını genel olarak Rejim Bölgesi'ne satması olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca fabrikanın finansman sorunu yaşadığı belirtilmiştir.

Un fabrikası tarafından derlenen ve yerleşim yerleri yerel meclisleri tarafından tespit edilen Kilis Valiliği Sorumluluk Bölgesi'nin Çobanbey hariç buğday üretim alanlarının yaklaşık değerleri aşağıda paylaşılmıştır:

- ✓ Azez 25.000 dönüm
- ✓ Aktarin 180.000 dönüm
- ✓ Soran 30.000 dönüm
- ✓ Mare 37.500 dönüm

Ek olarak, 2 si yerel meclise ait olmak üzere 3 adet büyük fırın bulunmaktadır. Küçük kabul edilebilecek türden ise yaklaşık 8 adet fırın vardır. Söz konusu büyük fırınlarda yaklaşık olarak günlük 24 ton ekmeğin üretilmektedir. Kapasitesi yüksek olan fırınlar ziyaret edilmiş olup toplam 79 erkek çalışan istihdam ettikleri ifade edilmiştir. Gerçekleştirilen görüşmede, 3 adet fabrikanın toplam yıllık üretim kapasitesinin 21.170 ton, yıllık üretim miktarının 6.298 ton olduğu ifade edilmiştir.

Ürün	Üretim Miktarı (ton)	Kapasite Miktarı (ton)
Ekmeğin	6.298	21.170

Üretim bölgedeki talebe uygun seviyede gerçekleştirildiği için kapasitenin çok altında kaldığı görülmüştür.

Ayrıca ilçede çok miktarda pasta, çörek, simit ve yerel ürünlerin üretildiği pastaneler mevcuttur.

5.1.5. Makine İmalatı

Azez'de iki adet makine imalatı yapan firma bulunmakta olup 1 adedi dikenter (yağı pirinadan ayıran makine) hariç diğer tüm zeytinyağı fabrikası makinelerini set halinde üretmektedir. Söz konusu işletmede toplam 25 adet çalışan istihdam edilmekte olup Azez ve Afrin bölgelerine satış gerçekleştirilmektedir. İşletme sahibi ile yapılan görüşmede, 2018 yılında 500.000 Dolar değerinde toplam 5 adet makine setinin satışının gerçekleştirildiği ifade edilerek dinamolar hariç hammaddenin tamamının Türkiye'den tedarik

edildiği belirtilmiştir. Bölgede Çekya'da üretimi yapılan dinamoların daha kaliteli ve bilinirliğinin yüksek oluşu nedeniyle tercih edildiği ve Halep üzerinden temin edildiği ifade edilmiştir.

Bölgede faaliyette bulunan diğer imalathane ise sipariş üzerine çalışmakta olup genel olarak hazır su hattı, ilaç karıştırıcı (mikser) gibi küçük makinelerin üretimi gerçekleştirilmektedir. 2018 yılında toplam 2 adet makine(hazır su hattı, ilaç karıştırıcı(mikser) üretimi yapmıştır.

5.1.6. Hazır Beton

Hazır beton üretimi yapılan yıllık 379.000 m³ kapasiteli 2 adet fabrika bulunmakta olup 2018 yılında 49.000 m³ üretim yapılmıştır. İki fabrikanın toplamda 68 çalışanı vardır. Söz konusu fabrikalarda üretilen hazır betonun tamamı Fırat Kalkanı Bölgesi'nde satılmış olup hammadde olarak kullanılan 42.000 ton çimento Türkiye'den; 98.960 ton kumun ise 78.960 tonu Fırat Kalkanı Bölgesi'nden; kalan kısmı ise Türkiye'den sağlanmaktadır.

Ürün	Üretim Miktarı (m ³)	Kapasite Miktarı (m ³)
Hazır Beton	49.000	379.000

Hammadde ile İlgili Bilgiler

Ürün	FKH Böl. Alım Miktarı (ton)	Türkiye Alım Miktarı (ton)	Rejim Böl. Alım Miktarı (ton)	Diğer Ülkeler Alım Miktarı (ton)	Toplam Alım Miktarı (ton)
Çimento	-	42.000	-	-	42.000
Kum	78.960	20.000	-	-	98.960

Üreticiler ile yapılan görüşmede, söz konusu fabrikaların Türkiye'de hazır beton üretimi yapmakta olan şirketler ile rekabet gücünün bulunmadığı ifade edilmiştir.

5.1.7. Konfeksiyon

Tekstil/Konfeksiyon sektöründe faaliyet gösteren 26 adedi kullanılabilir durumda toplam 33 adet dikiş makinesine sahip 1 adet atölye bulunmakta olup toplam olarak 15 erkek çalışan istihdam edilmektedir. Söz konusu atölyenin yıllık kapasitesi 36.000 adet pantolon olup 2018 yılında 12.000 adet pantolon üretimi yapıldığı ifade edilmiştir. Satışların tamamı Fırat Kalkanı Bölgesi'ne gerçekleştirilmekte olup hammadde olarak kullanılan kumaş, iplik gibi malzemeler Türkiye'den tedarik edilmektedir.

Ürün	Üretim Miktarı (adet)	Kapasite Miktarı (adet)
Pantolon	12.000	36.000

Atölye sahibi ile yapılan görüşmede, hammadde fiyatlarının dönem dönem yüksek fiyatlara çıktığı, böyle dönemlerde hammaddenin Rejim Bölgesi'nden tedarik edildiği; satışların bölge içerisiyle sınırlı olmasının kapasitenin çok altında üretim yapmaya neden olduğu ifade edilmiştir. Ek olarak, konfeksiyon sektöründe çalışabilecek çok sayıda işçi bulunmasından kaynaklı olarak işgücü alanında istihdam sorunu bulunmadığı belirtilmiştir.

Bunun yanı sıra, Azez yerleşim bölgesinde yaklaşık 10 adet kot kumaş kesim atölyesi bulunmaktadır. Kesimi atölyelerde yapılan bu kumaşların dikiminin ise evlerde kadınlarca yapıldığı öğrenilmiştir. Bu durumda olan ev atölyelerinin sayısı yaklaşık 25 tanedir.

5.1.8. Patates-Mısır Cipsi

Bölgede patates-mısır cipsi üreten 3 adet fabrika bulunmakta olup 2 fabrika faal, 1 fabrika ise yeni kurulmuş henüz üretime geçmemiştir. Faal olan fabrikalarda 90 kişi çalışmakta olup çalışanların 45'inin kadın olduğu belirtilmiştir. Faal olan fabrikaların yıllık üretim toplamının 2.040 ton olduğu, yapılan üretimin %90'nun Fırat Kalkanı bölgesine; %10'nun ise PYD kontrolündeki bölgelere satıldığı ifade edilmektedir.

Ürün	Üretim Miktarı (ton)	Kapasite Miktarı (ton)
Patates-mısır Cipsi	2.040	4.300

Hammadde ile İlgili Bilgiler

Ürün	FKH Böl. Alım Miktarı (ton)	Türkiye Alım Miktarı (ton)	Rejim Böl. Alım Miktarı (ton)	Diğer Ülkeler Alım Miktarı (ton)	Toplam Alım Miktarı (ton)
Mısır Unu	-	1.750	-	-	1.750
Patates Hamuru	-	350	-	-	350
Sıvı Yağ	-	-	-	420 (Malezya)	420
Buğday Unu	-	180	-	-	180
Tuz	-	5	-	-	5
Baharat	-	5	-	-	5
Ambalaj	-	35	-	-	35

Üretimde kullanılan hammaddelerin ise %80'i Türkiye'den %20'si ise Malezya'dan (palm yağı) karşılanmaktadır. Bölgede patates cipsi talebinin düşük olması sebebiyle cips fabrikalarının üretim kapasitelerinin %47 civarında olduğu ifade edilmektedir. Türkiye'den ve transit olarak üçüncü ülkelerden gelen hammaddelerin temini, Türkiye'de faaliyet gösteren Suriye uyruklu tüccarlar üzerinden gerçekleştirilmektedir.

İşletme sahipleri ile yapılan görüşmelerde Türkiye'den gelen hammaddeler içerisinde düşük kalite veya bozuk ürünlerin Türkiye'deki satıcılara iadesinde sorun yaşandığı, anılan ürünleri iade edemedikleri beyan edilmiştir. Makine tamir ve yedek parça temini konularında sorun yaşandığı Türkiye'den yedek parça temini ve makine tamir servis hizmeti işlemlerinin kolaylaştırılması talep edilmektedir.

5.1.9. Çocuk Bezi

Azez Bölgesi'nde çocuk bezi üretimi yapan 1 adet fabrika bulunmakta olup söz konusu fabrikada aynı zamanda peçete imalatı da yapılmaktadır. Fabrika sahibi ile yapılan görüşmede, son 4 aylık periyotta çocuk bezi üretiminin durdurulduğu ifade edilerek üretim yapıldığı dönemde söz konusu fabrikanın 105 kişi istihdam ettiği, şu an ise toplam çalışan sayısının 12 olduğu belirtilmiştir. Söz konusu fabrikanın günlük kapasitesi 900 paket olup 2018 yılında günlük 900 paket üretim yapılabildiği ifade edilmiştir.

Ürün	Üretim Miktarı (paket/gün)	Kapasite Miktarı (paket/gün)
Çocuk Bezi	900*	900

*2018 yılı üretim miktarı olup 2019 yılında üretim durdurulmuştur.

Üretimin Avrupa'dan gelen düşük kalite ve ucuz bezlerle rekabet edilememesi, hammadde olarak kullanılan selülozun fiyatının tüccarlarca yüksek fiyatlardan satılması, Geçici Hükümet tarafından alınan gümrük vergisi'nin yüksek oluşu, fabrikada elektrik altyapısı bulunmamasından kaynaklı olarak kalitesiz mazot kullanılarak jeneratörle üretilen elektrikle yapılan üretim esnasında sıklıkla jeneratörün bozuluyor oluşu, bölgede Suriyeli teknik eleman bulunamaması ve Türk teknik eleman istihdamına izin verilmemesi gibi nedenlerden dolayı üretimin durdurulduğu ifade edilmiştir.

5.1.10. Dorse ve Tanker İmalatı

Azez Bölgesi'nde Suriyeli 2 ortağa ait bir adet dorse ve tanker imalatı yapan firma bulunmakta olup sipariş üzerine üretim gerçekleştirilmektedir. 2018 yılında 3 adet dorse ve 1 adet tanker üretimi gerçekleştirilen işletmede 10 erkek çalışan istihdam edilmektedir. Şu anda tam kapasite çalışan işletmede ek olarak biçer döverlerin halbur gibi parçalarının da imalatı gerçekleştirilmektedir. Her bir dorse yaklaşık olarak 5-6 bin dolar değer ile satılmakta olup hammaddenin tamamı Türkiye'den temin edilmektedir.

Ürün	Üretim Miktarı(adet)	Kapasite Miktarı (adet)
Dorse ve tanker	4	4

İşletme sahipleri ile yapılan görüşmede, elektriğin jeneratörler yardımıyla sağlandığı, hatlardan sağlanması durumunda ise kapasitenin 2 katına çıkabileceği ifade edilmiştir. Ek olarak, Türkiye'den hammaddeyi kendisi temin etmek istemesine karşın Azez Ticaret Ofisi tarafından talep edilen dış ticaret izin ücreti yüksek bulunmaktadır.

5.1.11. Plastik Boru Fabrikası

Azez’de iki adet plastik boru üretim tesisi bulunmakta olmasına karşın 1 adedi faaliyet göstermektedir. Faaliyette olan işletme 2 ortaklı bir işletme olup ortakların ikisi de Suriye kökenlidir ve birinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı bulunmaktadır. Tesiste tamamı erkek 40 çalışan istihdam edilmekte olup PVC atık su borusu ve eklerinin üretimi gerçekleştirilmektedir. Son 6 aylık periyotta 100 ton PVC atık su borusu ve 2018 yılının tamamında 100 ton sıhhi tesisat eklerinin üretimi gerçekleştirilmiştir. Tesis yıllık 2.555 ton PVC atık su borusu, 1.825 ton sıhhi tesisat ekleri üretim kapasitesine sahip olup Elbab ve Cerablus’ta bayileri bulunmaktadır.

Ürün	Üretim Miktarı(ton)	Kapasite Miktarı (ton)
PVC Atık Su Borusu	100 (son 6 Ay)	2555
Sıhhi Tesisat Ekleri	100	1825

Firmanın temin etmekte zorlandığı ürünler PP (2. kalite) ve PVC (geri dönüşüm) olup yıllık yaklaşık 1200’er ton ihtiyaç bulunmaktadır. Potansiyel alım yapılacak ülke olarak Türkiye belirlenmiştir.

İşletme sahipleri ile yapılan görüşmede, makine kalıplarının Türkiye’de tamiri mevzuat açısından sıkıntılı olduğu için tamirinin yapılmasında zorluklar yaşandığı ifade edilmiş olup bu durumdan kolaylaştırılması talebi söz konusudur.

Hammadde ile ilgili bilgiler

Ürün	Satış Miktarı(ton)	Satın Alınan Bölge/Ülke			
		FKH Bölgesi	Türkiye	Rejim Bölgesi	Diğer Ülkeler
Kalsit	100		X		
PVC (Orjinal)	50				X
PVC geri dönüşüm	500	X			
PP (orjinal)	200				X
PP (2. kalite)	1000	X			

5.1.12. İçme Suyu Şişeleme

Azez Bölgesi’nde toplam 2 adet hazır su dolun tesisi bulunmakta olup, Şubat 2019 itibariyle 1 tanesi 2 aydır faaliyet göstermektedir. Tesisin 2 ortağı bulunmakta olup 10’u kadın, 6’sı erkek olmak üzere toplamda 16 kişi istihdam edilmektedir. Günlük 4.800 şişe (1,5 Litrelik) su üretilmekte olup yıllık 5.256 ton su üretim kapasitesi bulunmaktadır. Hammadde yakınlarda bulunan bir su kuyusundan temin edilmektedir. Su, yeni teknoloji kullanılarak 3 ayarlı arıtma sistemi ile arıtılmaktadır. Fabrikanın makine teknolojisi iyi durumda olup makinelerin bir kısmının (dolum, ambalaj vb.) temini Azez’de faaliyet gösteren

makine imalatçısı ve tornacı olan bir imalatçıdan sağlanmıştır. Pet şişe şişirme makinesi ise Çin'den temin edilmiştir.

Ürün	Üretim Miktarı(ton)	Kapasite Miktarı (ton)
Hazır su	67,2 (2 aylık)	5.256

5.1.13. Nargile Kömürü

Azez'de bir adet nargile kömürü üretim tesisi bulunmakta olup 2018 yılında 33,5 ton üretim yapmıştır. Tesisin üretim kapasitesi ise yıllık 70 ton civarındadır. İşletmede 12 kişi istihdam edilmektedir. İşletme hammadde olarak hindistan cevizi kabuğu, meşe odunu ve paketlemek için ise ambalaj kullanmaktadır. Hindistan cevizi kabuğu hariç hammaddelerini Türkiye'den sağlamaktadır. Hindistan cevizi kabuğu Türkiye üzerinden ithal edilmektedir.

Ürün	Üretim Miktarı(ton)	Kapasite Miktarı (ton)
Nargile Kömürü	33,5	70

5.1.14. Bulgur

Azez bölgesinde bulgur üretimi yapan yıllık 2000 ton kapasiteli 1 adet fabrika bulunmakta olup 2018 yılında 400 ton bulgur üretimi gerçekleştirmiştir. Satışların tamamı Fırat Kalkanı Bölgesi'ne gerçekleştirilmiş olup üretimde bölgeden sağlanan 550 ton buğday kullanılmıştır. Fabrikada toplam 9 erkek çalışan istihdam edilmektedir.

Ürün	Üretim Miktarı (ton)	Kapasite Miktarı (ton)
Bulgur	400	2.000

5.1.15. Bisküvi Fabrikası

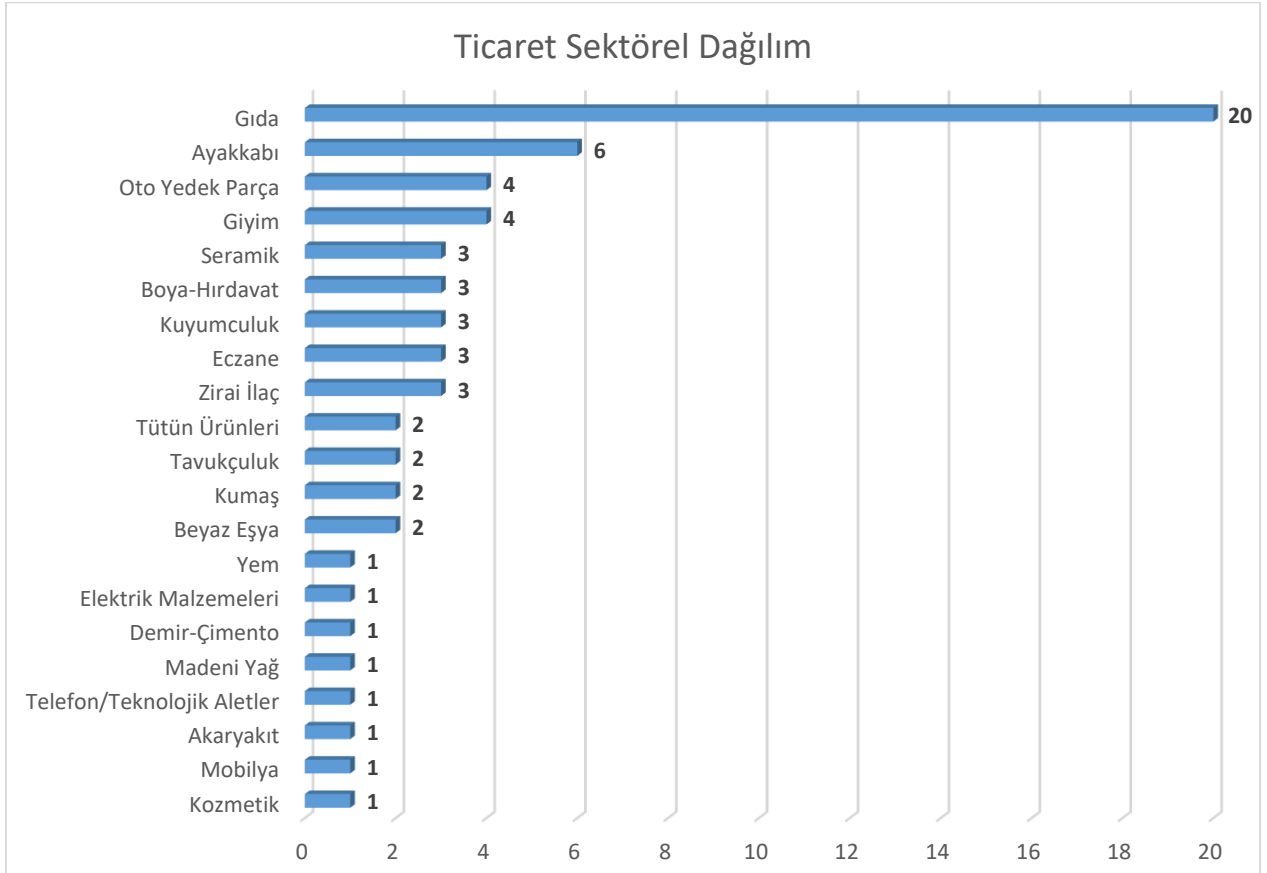
Azez'de sadece bayramlara yakın zamanlarda çalışan bir adet bisküvi fabrikası bulunmaktadır. Tesis yılda yaklaşık 4 ay çalışmaktadır. Çalıştığı zamanda 10 kadın, 5 erkek olmak üzere toplam 15 kişi istihdam edilmektedir. 2018 yılında 25 ton üretim yapılmış olup yaklaşık 20 tonu Fırat Kalkanı Bölgesi'ne, 5 tonu ise PYD Bölgesi'ne satılmıştır. Tesisin toplam kapasitesi ise 720 tondur. Şimdiye kadar tesisin mevsimsel olarak çalışmasının nedeni Türk ürünleriyle rekabet edememesi olarak ifade edilmiştir. Türk ürünlerinin ucuz, kaliteli ve rakiplerinin güçlü olduğu belirtilmiştir. Ancak tesis Nisan 2019'da tekrar çalıştırılacak olup sürekli çalıştırılması planlanmaktadır. Hammaddeleri Türkiye'den temin etmektedir.

Ürün	Üretim Miktarı(ton)	Kapasite Miktarı (ton)
Bisküvi	25	720

5.2. TİCARET

Bölgede ticari faaliyetler Azez Ticaret Ofisi bünyesinde sürdürülmektedir. Söz konusu ofis, Türkiye ile ticaret yapmak isteyen kişilerin izin işlemlerini takip etmekte, akreditasyon sağlamak ve üyeler arası iletişimi gerçekleştirmektedir. Azez Ticaret Ofisi'nden alınan bilgiye göre Azez yerleşim yeri sınırları içerisinde faaliyet gösteren 686 adet Tüccar bulunmakta olup Türkiye'ye giriş çıkış izni bulunan sanayici ve tüccar sayısı 203'tür.

Gerçekleştirilen çalışma neticesinde başta Gıda, Ayakkabı ve Giyim olmak üzere 22 adet sektörde faaliyet gösteren toplam 65 adet toptan/perakende işletme ziyaret edilerek anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

5.2.1. Gıda Ürünleri

Gıda ürünlerine yönelik olarak bölgede faaliyet gösteren 16 adet toptan-perakende işletme ile görüşme gerçekleştirilmiş olup söz konusu ürünlerin %62,6'sının Türk menşeli ürünlerden oluştuğu

görülmüştür. Yapılan görüşmelerde, işletme sahiplerinin sucuk, meyveli yoğurt gibi hızlı tüketilmesi gereken gıda maddelerinin Türkiye'den ithalatının uzun sürmesi sebebiyle son tüketim tarihlerine kısa bir zaman kala ellerine ulaştığı, Azez Ticaret Ofisi tarafından talep edilen kayıt ve üyelik ücretlerinin yüksek bulunduğu, ticaret iznine sahip tüccarlarca gıda maddelerinin fiyatlarının yüksek tutulduğu ifade edilmiştir. Ürün özelinde bakılacak olursa;

5.2.1.1. Çay

Çay tüketimi bölgede Sri Lanka ürünlerinden sağlanmakta olup bölgeye girişi PYD kontrolünde bulunan Mümbiç üzerinden sağlanmaktadır. Söz konusu ürünün rotası Sri Lanka-Mersin-Zaho-Kamışlı-Mümbiç-Azez olarak sıralanmaktadır. Çayın temininde güçlükler bulunduğu ifade edilerek Türkiye'den ithalatına izin verilmesi talep edilmektedir.

5.2.1.2. Şeker

Şeker ihtiyacının Türkiye'den gelen ürünler ile karşılandığı Azez Ticaret Ofisi yetkilileri ile yapılan görüşmede belirtilmiştir. Gerçekleştirilen anket çalışmasında şekerin %93'ünün Türkiye'den, %7'lik kısmının ise Rejim Bölgesi'nden geldiği görülmüştür. Anket uygulanan firmalardan sadece bir adedinde %90 oranında Rejim Bölgesi'nden gelen şekerin satışının yapıldığı görülmüştür.

5.2.1.3. Margarin

Margarin tüketiminin %90'ı Türkiye'den kalan kısmının ise rejim bölgesinden gelen ürünler ile karşılandığı belirtilmiştir.

5.2.1.4. Sıvı yağ

Sıvı Yağ ürünlerinin %99'u Türk malı ürünler olup, anket çalışması yapılan işletmelerden sadece birinde %10 oranında Rejim Bölgesi'nde üretilen sıvı yağa ratlanmıştır.

5.2.1.5. Çikolata

Çikolata ürünlerinin %90'ı Türkiye'den, %10'u ise Rejim Bölgesi'nden gelmektedir.

5.2.1.6. Bisküvi

Bisküvi tüketiminin %88'i Türkiye'den, %12'si Rejim Bölgesi'nden, %1'i ise Ukrayna'dan gelen ürünler ile karşılanmaktadır.

5.2.1.7. Gazlı İçecek

Gazlı İçecek ürünlerinin %82'si Türkiye'den, %18'i ise Rejim Bölgesi'nden tedarik edilmektedir.

5.2.1.8. Enerji İçeceği

Enerji İçeceği ürünlerinin tamamı Türkiye'den ithal edilmektedir.

5.2.1.9. İçme Suyu

İçme Suyu ürünlerinin %75'i Türk malı olup kalan kısım ise Rejim Bölgesi, El Bab ve Azez'deki fabrikalarda üretilen ürünlerden oluşmaktadır.

5.2.1.10. Meyve Suyu

Meyve Suyu ürünlerinin %51'i Türkiye'den, %49'u Rejim Bölgesi'nden sağlanmaktadır.

5.2.1.11. Pirinç

Pirinç %100 oranında ithal edilmekte olup büyük oranda Çin malı tüketilmektedir. Ek olarak, Mısır, Hindistan ve Vietnam ürünleri de kullanılmaktadır.

5.2.1.12. Bebek Maması

Bebek Maması ürünlerinin %60'ı Rejim Bölgesi, %24'ü Birleşik Arap Emirlikleri, %8'i ise Türkiye'den tedarik edilmektedir.

5.2.1.13. Bulgur

Bulgur'un %56'si Türkiye'den, %44'ü ise Fırat Kalkanı Bölgesi içerisinde üretilen ürünlerden sağlanmaktadır.

5.2.1.14. Makarna

Makarna ürünlerinin %92'si Türkiye'den, %8'i ise Rejim Bölgesi'nden tedarik edilmektedir.

5.2.1.15. Salça

Salça'nın %82'si Türkiye'den, %18'i Fırat Kalkanı Bölgesi'nden tedarik edilmekle birlikte Bölge içerisinde ev üretimi olan ürünlerden de bulunduğu ve açık olarak satıldığı görülmüştür. Türk malı salçaların daha kaliteli olduğu işletme sahiplerince ifade edilmiştir.

5.2.1.16. Kuru Fasulye

Kuru Fasulye'nin %74'ü Türkiye'den, %25'i Mısır'dan, %1'i ise Fırat Kalkanı Bölgesi'nden tedarik edilmektedir.

5.2.1.17. Mercimek

Mercimek'in %25'i Türkiye'den, kalan kısmı ise Bölge içerisinde sağlanmaktadır.

5.2.1.18. Nohut

Nohut'un %18'i Türkiye'den, %82'si ise Bölge içerisinde üretilen ürünlerden oluşmaktadır. Yapılan görüşmede, Türk malı nohutun yerel nohuttan daha kaliteli olduğu ifade edilmiştir.

5.2.1.19. Süt ve Süt Ürünleri

Süt ve süt ürünleri genelde Bölge'de üretilen ürünler ile sağlanmasına karşın söz konusu üretimin yetersiz kaldığı durumlarda Bölge dışından tedarik edilmektedir. Paketlenmiş hazır sütün %100'ü Türkiye'den, süt tozu Dubai'den; işlenmiş paket peynirin bir kısmı Mısır'dan sağlanmakta olup genel olarak Bölge üretimi tüketimi karşılamaktadır.

5.2.1.20. Kuruyemiş

Kuruyemiş ürünlerine bakılacak olursa, fıındığın tamamı Türkiye'den; kabak çekirdeğinin %40'ı Türkiye'den, %60'ı Çin'den; yer fıstığı ve siyah çekirdeğinin tamamı Çin'den; karpuz çekirdeğinin tamamı Fırat

Kalkanı Bölgesi'nden; ayçekirdeğinin %80'i Çin'den; kajunun ise tamamı Hindistan'dan tedarik edilmektedir.

5.2.1.21. Tavuk

Tavuk tüketiminin Bölgede yoğun olduğu görülmüştür. Tavuğun canlı hayvan olarak %100 oranında Türkiye'den getirildiği görülmüştür. Bu alanda faaliyet gösteren 2 adet işletme ile görüşülmüş, birisinin bölgenin yanı sıra Rejim Bölgesi'ne de tavuk satışı gerçekleştirdiği işletme sahibince belirtilmiştir.

5.2.1.22. Sebze-Meyve

Bölgede domates, salatalık, nar, soğan, patates, fasulye, maydanoz, nane, patlıcan, biber üretimi yapılmasına karşın üretimin mevsimsel olduğu görülmüştür. Mevsiminde gerçekleştirilen üretimin bölge ihtiyaçlarını karşılayacak kapasiteye sahip olmasına karşın üretimin mevsimsel yapılması özellikle meyve sebze olmak üzere tarımsal ürünlerin Bölge dışından getirilmesi zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Sebze-meyve toptancıları ile yapılan görüşmede yıllık tüketimin %32'sinin Türkiye'de üretilen ürünler ile karşılandığı ifade edilmiştir. Ürün özelinde bakılacak olursa, %85 ile elma ve %70 ile portakalın ağırlıklı olarak Türkiye'den geldiği, %80 ile patates ve %82,5 ile soğanın ise ağırlıklı olarak Bölge'de üretildiği ifade edilmiştir. Yapılan görüşmelerde, patates, soğan, sarımsak, kimyon ve nohut gibi bölgede üretilen ve stok fazlası durumunda bulunan ürünlerin Türkiye veya bölge dışındaki diğer ülkelere satışının yapılabileceği ifade edilmiştir.

5.2.1.23. Yumurta

Yumurta üretimi El Bab'da yeni kurulan yumurta çiftliklerinde gerçekleştirilmekte olup bölgenin yumurta talebi söz konusu çiftliklerce yeterli oranda karşılanmaktadır.

5.2.2. Konfeksiyon

Konfeksiyon ürünlerinin Bölgede üretimi olmakla birlikte erkek giyim ürünlerinin %60'ının; bebek giyim ürünlerinin %20'sinin; kadın giyim ürünlerinin ise %85'inin Türk malı olduğu görülmüştür. Bu alanda faaliyet gösteren 4 adet işletme ile yapılan görüşmede, Türkiye'den gelen ürünler için siparişlerin telefonla verilmesinin sorunlara sebep olduğu, bu nedenle kendilerine giriş çıkış izninin verilmesi gerektiği işletme sahiplerince dile getirilmiştir. Ek olarak, Rejim Bölgesi'nden gelen ürünlerin (%8) Mümbiç üzerinden bölgeye getirildiği ifade edilmiştir.

5.2.3. Kozmetik

Kozmetik ürünlerinin %70'i Çin, %30'u Türk mallarından oluşmaktadır. Bu alanda faaliyet gösteren 1 adet işletme ile görüşülmüş olup Çin ürünlerinin bir kısmının Rejim Bölgesi'nden Azez'e getirildiği ifade edilmiştir.

5.2.4. Sigara

Sigara, Mümbiç bölgesinden gelmekte olup günde yaklaşık olarak 50.000 paketin bölgeye giriş yaptığı ifade edilmiştir. Bu alanda satış gerçekleştiren 2 adet toptancı ile görüşme gerçekleştirilmiş, 2018 yılı

toplam satışlarına ilişkin bilgi alınamamış, ancak Türkiye'den bölgeye sigara teminin yasak olması sebebiyle ürünlerin tamamının PYD bölgesinden getirildiği ifade edilmiştir.

5.2.5. Çimento

Çimento Kipaş, Sanko ve Limak firmalarından sağlanmakta olup tamamı Türkiye'den gelmektedir.

5.2.6. Demir

Demir tüketiminin tamamı İskenderun'dan gelen ürün ile gerçekleşmektedir. Bölgeye girişi İdlib üzerinden gerçekleştirilen demirin, zaman zaman Irak'tan getirilerek Mümbiç üzerinden bölgeye girişi sağlanmaktadır.

5.2.7. Oto Lastik

Oto lastiği satışı yapan yaklaşık 40 adet lastikçi bulunmaktadır. Oto lastiğinin tamamı ithal yollarla bölgeye gelmekte olup Rejim Bölgesi'ne ihracat da gerçekleştirilmektedir. Lastiğin yaklaşık olarak %37,5'i; oto jantının ise %50'si Türkiye'den ithal edilmekte kalan kısım ise Çin'den ithal edilmektedir. Yapılan görüşmelerde, bölgeye ithalatın Türkiye'deki Suriyeliler aracılığıyla yapıldığı, ek olarak Rejim Bölgesi'ne satış gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Türk ürünlerinin yüksek kaliteye sahip olduğu ancak pahalı ve ebat olarak sıkıntı yaşandığı için bazı ürünler özelinde Çin'in tercih edildiği belirtilmektedir.

Bölgede oto yedek parçası satışı yapan 2 adet firma ile görüşülmüştür. Oto yedek parçası ürünlerinin %78'sinin Çin'den, %8'e yakın kısmının ise Türkiye'den ithal edildiği firmalar ile yapılan görüşmede ifade edilmiştir.

5.2.8. Beyaz Eşya

Beyaz eşya'nın %50'sinin Türkiye'den, %35'inin Çin'den, kalan kısım ise Körfez Ülkeleri'nden geldiği, görüşülen işletmeler tarafından ifade edilmiştir. Çin ve Birleşik Arap Emirlikleri'nden gelen ürünler Türkiye'de ikamet eden Suriyelilerce alınarak Bölge'ye getirilmektedir. Beyaz eşya ticareti yapan firmalar ile yapılan görüşmede, Türkiye'den alınan ürünleri kendileri görerek almak istemelerine karşın serbest giriş çıkış iznine bulunmamasının ve uydu LNB'lerinin ithalatının yasak olmasının sorunlar yarattığı ayrıca belirtilmiştir.

5.2.9. Boya ve Boya Ürünleri

Boya ve boya ürünleri'nin %97'si Rejim Bölgesi'nden sağlanmakta olup kalan kısım El Bab'da bulunan boya fabrikasından tedarik edilmektedir. Türk ürünlerinin pahalı olduğu için tercih edilmemektedir.

5.2.10. Sıhhi Tesisat ve Hırdavat

Sıhhi tesisat ve hırdavat ürünlerinin %33'ü Türkiye'den, geri kalanlar ise Rejim Bölgesi ve Çin'den gelmekte olup sıhhi tesisat metal parçaları genel olarak Çin malı; ampul, elektrik düğmesi, priz, şofben, kablo, musluk ve duş başlığı gibi malzemelerin Türk malı olduğu görülmüştür. Ek olarak, bölgede tesisat malzemesi tedariki konusunda sorunlar yaşandığı görüşülen işletmelerce ifade edilmiştir.

5.2.11. Seramik, Lavabo ve Duvar Döşeme

Seramik, lavabo ve duvar döşeme ürünlerine yönelik olarak gerçekleştirilen incelemede, Türk ortaklığı ile kurulmuş bir firmanın bölgede faaliyet gösterdiği tespit edilmiştir. Genel olarak satışı yapılan seramiğin %40'ının; lavabonun %70'inin; duvar döşeme malzemelerinin %80'inin Türk malı olduğu belirlenmiştir. Türk ürünlerinin görece pahalı olduğu, Öncüpinar Sınır Kapısı'ndan direkt geçişe izin verilmediği için Çobanbey Sınır Kapısı'nın kullanıldığı bu alanda faaliyet gösteren 3 adet firma ile yapılan görüşmede dile getirilmiştir. Mart 2019 itibarıyla Öncüpinar Sınır Kapısı'ndan direkt geçişlere izin verilmiştir.

5.2.12. Ayakkabı

Ayakkabı sektöründe faaliyette bulunan 6 adet toptan ve perakende işletmesi ziyaret edilerek anket uygulanmıştır. Ürünlerin %33'lük kısmının Türkiye'de, %30'a yakın kısmının Çobanbey'de, %25'lik kısmının ise Rejim Bölgesi'nde üretilen ürünlerden oluştuğu görülmüştür. Bölge dışından getirilen ürünlerde verginin yüksek oluşu, Türkiye ile ticaret için Azez Ticaret Ofisi'nden alınması gereken izin için istenen ücretin yüksek oluşundan kaynaklı sorunlar yaşandığı ifade edilmiştir. Rejim Bölgesi'nden getirilen ürünler İdlib yoluyla bölgeye sokulmakta olup ürünlerin kalitesinden memnun olunmadığı ve yakın dönemde Türk ürünlerinin oranlarının artacağı ayrıca belirtilmiştir.

5.2.13. İlaç

Sihhi ilaç malzemelerinin büyük bir kısmı Rejim Bölgesi'nden gelmekte olup Türk ürünlerinin raflardaki oranının %5 dolaylarında olduğu görülmüştür. Bölge halkının eskiden beri alışık olduğu Suriye ilaçlarını kullanmak istemesi, Türk ürünlerinin görece pahalı olması ve bu ürünlerin derneklerce yardım malzemesi olarak dağıtılmasından kaynaklı olarak Türk ürünlerine bu alanda yeterince talep oluşmadığı ifade edilmektedir. Rejim Bölgesi'nden gelen ilaçlar İdlib üzerinden tüccarlar aracılığıyla bölgeye sokulmaktadır. Azez'de yaklaşık olarak 35 adet eczane bulunmakta olup 3 adet eczane ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

5.2.14. Zirai İlaç

Zirai ilaç malzemeleri satan 3 adet işletme ile gerçekleştirilen görüşmede, ürünlerin %35'lik kısmının Türk menşeli olduğu görülmüştür. Kalan kısım Çin, Hindistan, Ukrayna, Özbekistan, Türkmenistan, Hollanda, İtalya gibi ülkelerden Türkiye'de ikamet eden Suriyeli tüccarlar aracılığıyla Türkiye transit olarak getirilmektedir. İşletme sahipleri ayrıca bölgedeki yardım derneklerinin ihale yoluyla temin edip dağıttığı zirai ilaçlarda ilaçları temin eden Suriyeli tüccarların taklit ürünleri piyasa sürdüğü, bu durumun piyasa fiyat dengesini olumsuz yönde etkilediğini ifade etmişlerdir. Tohumluğun bölgeden alındığı, ancak son dönemde ekimin düşmesine paralel olarak talebin düştüğü belirtilmiştir.

5.2.15. Kömür

Kömür tüketiminin petrol fiyatlarının artmasından dolayı son dönemde arttığı ifade edilmiştir. Kömürün tamamı Türkiye'den getirilmektedir. Bölgedeki kömür fiyatının Türkiye ile aynı olmasında karşın kalitesinin düşük olduğu ayrıca ifade edilmiştir. Bölgede ısınmak için genelde mazot kullanıldığı görülmüştür.

5.2.16. Manifatura

Kumaş ticareti yapan 2 işletme ile gerçekleştirilen görüşmede, ürünlerin %43'lük kısmının Türkiye'den ithal edildiği görülmüştür. Rejim Bölgesi'nden gelen ürünlerin Halep-Mümbiç-Azez güzergahını takip ettiği ifade edilerek 2019 yılında satışların Membiç olaylarından kaynaklı olarak çok düştüğü ifade edilmiştir. Türkiye'ye giriş çıkış izni için Azez Ticaret Ofisi'nin talep ettiği ücretin yüksek olmasından kaynaklı olarak Türkiye'ye serbest giriş çıkış yapılamadığı ayrıca belirtilmiştir.

5.2.17. Temizlik malzemeleri

Temizlik maddeleri grubuna bakılacak olursa, çamaşır deterjanının %92'si Rejim Bölgesi, %8'i Türkiye'den; çamaşır suyunun %93'ü Rejim Bölgesi, %7'si Türkiye'den; bulaşık deterjanının %70'i Rejim Bölgesi'nden, %12'si Türkiye'den, %18'i Fırat Kalkanı Bölgesi'nden; şampuanın %53'ü Türkiye'den, %43'ü Rejim Bölgesi'nden; sabunun ise %46'sı Türkiye'den, %44'ü Fırat Kalkanı Bölgesi'nden, %10'u ise Rejim Bölgesi'nden tedarik edildiği görülmüştür. Ek olarak, Türk malı olan iki çamaşır deterjanı markasının Türkiye'de Suriyelilerce paketlenildiği ve ürünlerin orijinal olmaması sebebiyle kalitesiz olduğu işletme sahiplerince ifade edilmiştir.

5.2.18. Bebek bezi

Bebek bezi ürünlerinin %79'u Türkiye'den, %18'i Rejim Bölgesi'nden, % 3'ü ise İdlib'den tedarik edilmektedir.

5.2.19. Yem

Yem'in tamamı Fırat Kalkanı Bölgesi'nden sağlanan ürünlerden oluşmakla birlikte, Türkiye'den fabrikasyon ürünlerin az miktar da olsa bulunduğu görülmüştür.

5.2.20. Telefon ve Teknolojik Aletler grubu

Telefon ve teknolojik aletler grubu üzerinde inceleme yapmak üzere Azez bölgesinin en büyük tedarikçisi ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu alanda satışı yapılan ürünlerin Tayvan, Çin ve Dubai'den tedarik edildiği yapılan görüşmede ifade edilmiştir. Tayvan'dan gelen ürünler Adana-Öncüpınar güzergahından; Çin'den gelen ürünler Mersin-Öncüpınar güzergahından; Dubai'den gelen ürünler ise Irak-Mümbiç-Azez güzergahından bölgeye sokulmaktadır.

5.2.21. Akaryakıt

Mazot, Türkiye ve Mümbiç'ten tedarik edilmektedir. Ülkemizden gelen mazot kalitesinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Türkiye'den bölgeye gelen mazotun günlük 100 ton ve Mümbiç bölgesinden gelen mazotun miktarının yaklaşık olarak günlük 2.500.000 varil olduğu ifade edilmektedir.

Mümbiç'ten gelen mazot kesilip Türkiye üzerinden aynı kalite Irak mazotu getirildiğinde varil başına 11 TL daha pahalı olacağı ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra, Türkiye'den bölgeye satış yapan satıcının tek olması nedeniyle rekabet olmadığı ve akaryakıtın pahalı alındığı söylenmiştir.

Benzin tüketiminin tamamı Türkiye'den karşılanmakta olup eskiden Mümbiç tarafından kötü benzin geldiği ifade edilmektedir.

5.2.22. Madeni yağ

Madeni yağ bölgeye Türkiye, Suudi Arabistan ve B.A.E üzerinden gelmektedir. Gelen ürünler içerisinde kalite olarak Türk ürünleri ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte düşük kaliteli ve uygun fiyatlı olması sebebiyle diğer ülke ürünlerinin de tercih edildiği belirtilmektedir.

5.2.23. Mobilya

Mobilya ürünlerinin %25'lik kısmının Türkiye'den ithal edildiği belirlenmiştir. İthal edilen Türk ürünleri fiyat olarak uygun, kalite olarak düşük olduğundan Türk ürünleri görece kalitesiz ürünlerden oluşmaktadır. Genel olarak Türk ürünleri diğer ürünlere nazaran pahalı olmasından dolayı yerel ürünler satılmaktadır. Görüşülen firmanın Azez genelinde 4 bayisi olduğunu, ürünleri Azez'de bulunan 10 adet fason marangozda yaptırdığını ve ürünlerin üretimi için kullanılan malzemelerin hemen hemen tamamının Türkiye'den temin edildiğini belirtmişlerdir.

5.2.24. Kuyumculuk

Kuyumculuk faaliyetinde bulunan 9'u aktif 12 kuyumcu bulunmaktadır. Kuyumcular altın fiyatlarını oluşturdukları Whatsapp grubu üzerinden altın ons ve kur değerlerine göre belirlemektedirler. Azez genelinde düşük ayarda altın satışı yapılmaktadır. Savaş öncesi dönemde Halep'te işlenen altınlar savaş sonrası işlenmek üzere hurda ve külçe altın olarak Halep'e ve Türkiye'ye gönderilememektedir. Söz konusu altınları kaçak yollardan Rejim Bölgesi'ne göndermeye çalıştıkları ancak rejim unsurlarının altınlarına ve elemanlarına el koyduklarını belirtmektedirler. Rejim bölgesine gönderdikleri altınların geri geldiğinde istenilen ayarda olmadığını belirtmişlerdir.

5.2.25. Elektrik Tesisat

Elektrik malzemeleri, büyük oranda Türkiye'den tedarik edilmektedir. Tedarik edilen ürünlerin %70'i Türkiye menşeli %30'nun Çin menşeli olduğu belirtilmiştir. Çin menşeli ürünler ağırlıklı olarak aydınlatma ürünleri, Türkiye menşeli ürünler ise kablo, şofben, priz ve diğer aksesuar ürünlerinden oluşmaktadır. Sınır kapılarında aktarma esnasında ürünlerde hasar olduğu için gelen ürünlerin doğrudan geçişi talep edilmektedir. Mart 2019 itibarıyla bu talebin karşılandığı yerel meclis başkanı tarafından ifade edilmiştir.

6. Sorunlar ve Çözüm Önerileri

- ✓ **Sorun:** Son yıllarda yaşanan savaş nedeniyle güvenli kabul edilen Azez'e çok yüksek oranda iç göç olmasının şehrin ekonomik durumunu olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Özellikle, yeterli istihdam yaratılmamasından kaynaklı olarak bölgede işsizliğin çok yüksek oranlarda olduğu gözlemlenmiştir. Şehirde çalışabilecek durumda olan ancak iş imkanı bulamayan geniş bir kesim söz konusu olup genellikle dernekler eliyle yapılan yardımlar ile geçim sağlanmaktadır.

Çözüm Önerisi: Bu noktada, bölgenin tarımsal altyapısının değerlendirilerek tarımsal üretimin mevsimsel etkenlerden bağımsız kalacak şekilde artırılması ve tarımsal ürünlere dayalı sanayinin geliştirilmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir.

- ✓ **Sorun:** Bölge tüketiminden daha yüksek oranda üretimi gerçekleştirilen zeytinyağı, patates, kişniş, soğan, mercimek, kiraz vb. gibi tarımsal ürünlerin yanı sıra peçete, cips gibi ürünlerin ihracatı yapılamamaktadır. İhracatın kapalı olması nedeniyle yeni fabrikaların açılmadığı dolayısıyla yeni istihdam alanlarının oluşturulamadığı görülmektedir.

Çözüm Önerisi: Söz konusu ürünlerin Türkiye ve üçüncü ülkelere ihracat yolunun açılmasının bölge ekonomisinin gelişmesine çok önemli katkılar sunacağı açıktır. Hali hazırda üretimi yapılan ve stok fazlası olarak depolarda tutulan ürünlerin yanı sıra yeni fabrikaların açılmasının istihdam alanlarını geliştireceği açıktır. Söz konusu istihdam alanlarının oluşturulması durumunda Türkiye'deki mültecilerin bölgeye dönmesi konusunda da yeni fırsatlar doğacağı düşünülmektedir.

- ✓ **Sorun:** Azezli tüccarların Azez'den tır veya kamyon kiralayıp Türkiye'den yük getirilebilmesinin önündeki engeller bulunmaktadır.

Çözüm Önerisi: Azez tüccarların Azez'den tır veya kamyon kiralayıp Türkiye'den yük getirilebilmesinin önünün açılması neticesinde bölgede lojistik ve nakliyat sektörünün gelişerek istihdama olumlu katkılar sunacağı düşünülmektedir.

- ✓ **Sorun:** İmalat sektörünün üretim süreçlerine yönelik olarak dikkat çeken önemli sorunlar mevcuttur Bunlardan birincisi, fabrikaların yedek parça tedarik etmeleri hususunda hem zaman yönünden, hem de maddi açıdan sorunlar yaşanmasıdır. İkinci olarak, özellikle henüz elektrik verilmeyen bölge ve köylerde üretim yapan imalatçıların elektrik maliyetleri çok yüksektir. Son olarak, bu sektörlerde nitelikli eleman bulmak konusunda sorunlar yaşanmaktadır.

Çözüm Önerisi: İmalat sektörünün yukarıda bahsedilen sorunlara yönelik olarak, yedek parça tedarik sürecinin bizzat fabrika sahibi veya yetkililerince Türkiye giriş-çıkış izni verilerek kısaltılmasının, bölge elektrik altyapısının kurulum sürecinin hızlandırılmasının ve bölgedeki işçilere yönelik teknik kapasite eğitimlerinin geliştirilmesinin ve de Türkiye'den bölgeye teknik elemanların gelmelerinin kolaylaştırılmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

- ✓ **Sorun:** Bölgede faaliyette bulunan Azez Ticaret Ofisi'nin kurumsal kapasitesinin düşük olduğu, bölgede faaliyet gösteren işletmelerin sicil kayıtlarının düzenli olarak tutulmadığı görülmektedir. Bu noktada, söz konusu işletmelerin kapasitelerinin ve çalışan durumlarının ne olduğuna ilişkin veri bulunmamaktadır.

Çözüm Önerisi: Azez Ticaret Ofisi'nin kurumsal kapasitesinin arttırılarak işletmelere yönelik sicil kayıtların düzenli tutulması ve bölgede faaliyette bulunan işletmelere danışmanlık faaliyetlerinin yeterli düzeyde verilebilmesi açısından Gaziantep ve Kilis Ticaret Odası ile Azez Ticaret Ofisi'nin ortak çalışmaların geliştirilmesinin önemli kazanımlara sebep olacağı düşünülmektedir.